

Súdny prieskum v oblasti životného prostredia

Trestné činy proti životnému prostrediu

Pezinok 24. septembra 2018

Evropské a mezinárodní právo o ochraně životního prostředí

- Mezi trestné činy v oblasti životního prostředí podle čl. 3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19.11.2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí (implementováno do trestního zákoníku novelou č. 330/2011 Sb. účinnou od 1.12.2011) patří následující protiprávní jednání:

- - **a)** vypouštění, emise nebo uvolňování množství materiálu nebo ionizujícího záření do ovzduší, půdy nebo vody, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách

- - **b)** sběr, přeprava, zpracování nebo odstraňování odpadů, včetně provozního dohledu nad těmito postupy a následné péče o zařízení pro odstraňování a včetně úkonů, jež přebírají obchodníci nebo zprostředkovatelé (nakládání s odpady), které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách

- - **c)** přeprava odpadu, pokud tato činnost spadá do oblasti působnosti čl. 2 bodu 35 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 14.6.2006 č. 1013/2006 o přepravě odpadů, a probíhá v množství jiném než zanedbatelném, ať již je provedena jednorázově nebo v několika zásilkách, které spolu zřejmě souvisejí

- - **d)** provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky či přípravky a které mimo samotné zařízení způsobuje nebo může způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočišných či rostlinách

- - **e)** výroba, zpracování, manipulace, použití, držení, skladování, přeprava, dovoz, vývoz nebo ukládání jaderných materiálů nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví osob, podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy či kvality vody nebo podstatnou škodu na živočiších či rostlinách

- - **f)** usmrcování, ničení, držení nebo odchyt jedinců chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany

- - **g)** obchodování s jedinci chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin nebo s jejich částmi nebo odvozeninami, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany

- - **h)** každé jednání, které způsobí významné poškození stanoviště v chráněné lokalitě,

- - i) výroba, dovoz, vývoz, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu

- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech – New York, 19. 12. 1966 (vyhláškou č. 120/1976 Sb. vstoupil v platnost pro ČSSR od 23.3.1976) – Část I., čl. 1. bod 2. Všechny národy mohou pro své vlastní cíle svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji....

- Část III., čl. 11.

bod 1. ....právo na neustálé zlepšování životních podmínek....

- – Část IV., čl. 25. Nic v tomto Paktu nemůže být vykládáno tak, jako by oslabovalo přirozené právo všech národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů.

- Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí – Aarhus, 25. 6. 1998
  - Čl. 4 – Přístup k informacím o životním prostředí – orgán veřejné správy zpřístupní tyto informace veřejnosti na základě žádosti
  - Čl. 5 – Shromažďování a šíření informací o životním prostředí – orgán veřejné správy musí mít k dispozici tyto informace
  - Čl. 6 – Účast veřejnosti na rozhodování o specifických činnostech (např. konečné uložení vyhořelého jaderného paliva, zařízení na spalování, regeneraci, chemické zpracování nebo skladování nebezpečných odpadů atd.)
  - Čl. 9 – Přístup k právní ochraně – pokud by se žadatel domníval, že žádost o informaci byla ignorována, neprávem zamítnuta musí mít možnost dosáhnout přezkum postupu před soudem nebo nezávislým orgánem

- Listina základních práv Evropské unie (2007/C 303/01)

čl. 37 – Ochrana životního prostředí

čl. 47 – Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

- Hlava VIII
  - Trestné činy proti životnímu prostředí
    - § 293-308
- Též v jiných částech TZ – např.
  - § 281 Nedovolená výroba a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky
  - § 282 Nedovolená výroba a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu

- Druhový objekt první skupiny těchto trestných činů podle § 293-301 je zájem na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek před různými typy poškozovacího či ohrožujícího jednání
- Druhový objekt druhé skupiny těchto trestných činů podle § 302-307 je zájem na ochraně zvířat a užitkových rostlin před různorodými způsoby nežádoucího jednání a zacházení s nimi

- Trestněprávní ochrana životního prostředí byla rozšířena zavedením trestní odpovědnosti právnických osob zákonem č. 418/2011 Sb., (TOPO) účinného od 1.1.2012 (v souladu s čl. 6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19.11.2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí) a poté byla rozšířena na všechny trestné činy proti životnímu prostředí, oproti původním **§ 293-301**, zákonem č. 183/2016 Sb. s účinností od 1.12.2016 i na **§ 302-307**

- § 293 Poškození a ohrožení životního prostředí – chrání životní prostředí jako celek
- norma s blanketní dispozicí [NS 26/2003-T 615 (NS 5 Tdo 503/2003) v odsuzujícím rozsudku musí být uvedeno ustanovení právního předpisu, který byl porušen]
- vyžaduje - **vyšší kvantitu** - větší rozsah nebo větší území
  - **větší škodlivost** – možnost způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti nebo nutnost vynaložení nákladů ve značném rozsahu na odstranění následků

- **Větší rozsah** – zákon nevymezuje a nepoužije se výkladové ust. §138/1,2 týkající se výše škody
- dovodí se z ostatních kvalitativních a kvantitativních okolností – množství znečišťující látky, její škodlivosti, množství způsobeného úbytku živočichů nebo rostlin, doby nutné k regeneraci zasažené složky životního prostředí, zda je vůbec možný návrat do původního stavu, význam a stupeň ochrany postižené lokality

- **Větší území** – definice v § 296/1

- území o rozloze nejméně 3 ha
- vodní plocha nejméně 1 ha
- vodní tok délka nejméně 2 km

Zasažená území se sčítají

- **Větší škodlivost** – následek jednání pachatele spočívající v

- ohrožení způsobilém vyvolat těžkou újmu na zdraví, smrt člověka – postačí ohrožení i jen jediné osoby, přičemž následek nemusí nastat, ale je reálná možnost jeho způsobení

Dojde-li k úmyslnému způsobení těžké újmy na zdraví – souběh § 145 a 293, ale v případě úmyslného usmrcení člověka – pak jen vražda § 140 a souběh s § 293 vyloučen z důvodu faktické konzumpce

- nutnost vynaložení nákladů ve značném rozsahu na odstranění následků – náklady nejméně v částce 500 000 Kč (§ 138/1,2)

- Jednání pachatele spočívá u § 293/1 ve dvou alternativách - samostatné skutkové podstaty
  - a) úmyslně poškodí nebo ohrozí některou složku životního prostředí
  - b) úmyslně zvýší poškození nebo ohrožení složky životního prostředí nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění
- Pachatel může naplnit obě alternativy
- Postačuje pouhé ohrožení některé složky životního prostředí

- Pachatel může být fyzická i právnická osoba
- Jedná se o úmyslný trestný čin a k jeho naplnění stačí i úmysl nepřímý
- Poškození vázané na porušení jiného právního předpisu, pak případný omyl pachatele o obsahu tohoto právního předpisu se pokládá za omyl právní (§ 19)

- Kvalifikovaná skutková podstata
  - **opětovně** – k naplnění postačí i nedbalost, ale nenaplnuje tento znak spáchání jednoho pokračujícího trestného činu (přiměřeně R 12/1991 – NS SR 3 To 20/90)
  - **porušení důležité povinnosti** – k naplnění postačí nevědomá nedbalost, ale musí se jednat o významnější povinnost, což má za následek poškození nebo ohrožení některé složky životního prostředí

- **trvalé poškození** složky životního prostředí – nevratný proces
  - **dlouhodobé poškození** složky životního prostředí – blíží se trvalému, ale nepředstavuje nevratný proces
  - nutnost vynaložení nákladů velkého rozsahu – reparace vyžádá náklady nejméně 5 mil. Kč. – jejich výši zpravidla určí odborné vyjádření nebo znalecký posudek (R 36/2002 – NS 5 Tz 274/2001)
- K naplnění postačí zavinění z nedbalosti

- znak v úmyslu získat značný prospěch – 500 000 Kč pro pachatele nebo kohokoli jiného
  - znak v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu – 5 mil. Kč
- Forma zavinění vyžaduje přímý úmysl

Příklad z praxe

- Nejvyšší soud

- Usnesení ze dne 24.8.2016, sp. zn. **6 Tdo 1072/2016** – dovolání bylo odmítnuto podle §265i odst. I písm. b) tr.ř., neboť v daném případě nebylo přípustné proti výroku o vině. Skutkově se tedy nepřezkoumávalo.

Šlo o případ, kdy pachatelé navrtali produktovod, aby neoprávněně odčerpávali naftu, ale netěsným napojením navrtávacího zařízení uniklo do okolní půdy, lesa, vody o rozloze cca 2400 m² nejméně 40 m³ nafty. Dlouhodobě poškodili životní prostředí a dosavadní odstraňování následků představovalo náklady přes 42 mil. Kč

§ 294 Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti

- Odlišnost od § 293 je jen ve formě zavinění – postačuje hrubá nedbalost (§ 16/2)
- K naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty (porušení důležité povinnosti, způsobení trvalého nebo dlouhodobého poškození, nutnost vynaložení nákladů ve velkém rozsahu) postačuje zavinění ve formě nevědomé nedbalosti

Příklad z praxe

- Nejvyšší soud
- Usnesení ze dne 14.8.2012, sp. zn. **6Tdo 783/2012** – při pronásledování zloděje nafty v dodávkovém automobilu došlo k nehodě a do půdy uniklo z ukradené nafty cca 1150 l, přičemž to bylo v ochranném pásmu vodního zdroje a musela se odstranit kontaminovaná vegetace a odtěžit znečištěná zemina – dovolání bylo odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr.ř.

§ 294a Poškození vodního zdroje

- **Objekt** – vodní zdroj, jako specifická součást životního prostředí
- **Vodní zdroj**, u něhož je stanoveno ochranné pásmo jsou povrchové nebo podzemní vody, lze za něj považovat též ochranné pásmo přírodního léčivého zdroje

- Poškození vodního zdroje musí být takového charakteru, aby zanikl nebo byl podstatně oslaben důvod pro jeho zvláštní ochranu
- K naplnění subjektivní stránky může jít o úmyslné i nedbalostní zavinění, ale to musí dosahovat znaků hrubé nedbalosti
- Jedná se o privilegovanou speciální skutkovou podstatu k § 293 a 294

§ 295 Poškození lesa

- **Objektem** je zájem na ochraně lesů jako specifické složky životního prostředí
- Privilegovaná skutková podstata k § 293 a 294
- Postihuje protiprávní
  - těžbu lesních porostů
  - jinou činnost (taková činnost v jejímž důsledku vznikne holá seč, proředí se lesní porost pod stanovenou hranici zakmenění, jiné závažné poškození lesa)

- Zavinění je možné jak úmyslné tak nedbalostní a nevyžaduje se hrubá nedbalost
- Kvalifikovanou skutkovou podstatu postačí naplnit nedbalostní formou
- Není vyloučen jednočinný souběh s majetkovým tr. činem, např. krádeží

- **R 40/2003** (KS Č. Budějovice sp. zn. 3 To 498/2002) – trestní odpovědnost za holou seč vznikne i rozšířením stávající, která teprve v součtu naplňuje znak větší plochy lesa. Sčítat lze jen plochy, které spolu tvoří souvislou plochu
- NS 26/2003-T 625 (NS sp. Zn. **7 Tdo 639/2003**) – pro pokračování je nezbytné, aby každý z dílčích útoku vykazoval znaky tr. činu

§ 296 Společné ustanovení

- **Větší území** u § 293 a 294 – rozloha nejméně 3 ha, u povrchových vod nejméně 1 ha, u vodního toku nejméně 2 km délky
- Celková **větší plocha lesa** u § 295 – větší než 1,5 ha a celková značná plocha lesa – větší než 3 ha
- **Poškozením** nebo **ohrožením** půdy, vody, ovzduší nebo jiné složky živ. prostředí se rozumí i provozování specifikovaného zařízení – provádí se tam bez povolení nebezpečná činnost nebo skladují nebo používají nebezpečné látky či směsi.

§ 297 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek

- **Objektem** tr. činu je zájem na zlepšení námořní bezpečnosti a zvýšení ochrany mořského prostředí před znečištěním z lodí a jiných plavidel
- Lze spáchat jen na specifickém místě – na lodi nebo jiném námořním plavidle, z nichž došlo k vypuštění určité znečišťující látky
- Spočívá buď ve vypuštění takové látky, anebo nezabránění takovému vypuštění, a to v rozporu s mezinárodní smlouvou
- Je ve vztahu speciality k § 298

- Znečišťující (kapalné) látky – ropné látky, jedovaté kapalné látky, jiné znečišťující látky, které mají srovnatelné důsledky pro životní prostředí, jako předchozí dva druhy
- Zavinění je možné jak úmyslné, tak nedbalostní a není již vyžadována hrubá nedbalost
- Kvalifikovaná skutková podstata
  - člen organizované skupiny – nutný již úmysl
  - opětovně, způsobení těžké újmy na zdraví, způsobení závažných a rozsáhlých škodlivých následků, nutnost vynaložit náklady velkého rozsahu, způsobení smrti – postačí nedbalost

§ 298 Neoprávněné nakládání s odpady

- Dvě samostatné skutkové podstaty (§ 298 odst. 1 a 2)
- **Objektem** je zájem na ochraně životního prostředí před protiprávním nakládáním s odpady (jakýmkoli, nejen nebezpečnými), které by mohlo vést k poškození nebo ohrožení životního prostředí
- **Odpadem** je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit - § 3 odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech. **Katalog odpadů** – v příloze vyhl. č. 93/2016 Sb.

- § 298 odst. 1 – chrání zájem na ochraně životního prostředí před **svévolným dovozem nebo vývozem odpadu přes hranice státu**
- porušení předpisů upravujících nakládání s odpady
  - přepraví odpad přes hranice bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu
  - v oznámení nebo žádosti o souhlas uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

- § 298 odst. 2 – chrání zájem na **správném nakládání s odpady**
- nakládání s odpady může spočívat v ukládání (na skládky), odkládání (kamkoli mimo skládky), přeprava, jiné nakládání (shromažďování, sběr, skladování, úprava, využívání apod.)
- způsob nakládání v rozporu s právními předpisy
- důsledek takové činnosti je poškození nebo ohrožení životního prostředí k jehož odstranění bude třeba nákladů ve značném rozsahu (nejméně 500 000 Kč)

- Pachatel – fyzická, právnická osoba
- Nemusí jít o podnikatele, neboť povinnosti a omezení ohledně nakládání s odpady jsou ukládány komukoli, kdo s odpady nakládá
- K zavinění postačí nedbalost
- Kvalifikovaná skutková podstata
  - člen organizované skupiny – nutný již úmysl
  - získání značného prospěchu, opětovně, získání prospěchu velkého rozsahu – postačí nedbalost

- TpR, 2008, č. 2 (s. 47) (**NS 5 Tdo 725/2007 a poté 5 Tdo 662/2008**) - pachatelem může být kdokoli, kdo nakládá s odpady v rozporu s právním předpisem a tím poškodí nebo ohrozí životní prostředí – v odsuzujícím výroku musí být konkretizováno ustanovení porušeného právního předpisu a též forma zavinění
- (obvinění jednatel a technolog společnosti zabývající se úpravou a likvidací nebezpečných odpadů nechali shromažďovat nebezpečné odpady v neschválené nádrži bez zabezpečení proti únikům do prostředí a nad limit vypouštěli odpadní vody obsahující nebezpečné látky do kanalizace a způsobili zamoření půdy v nejbližším okolí a snížení účinnosti čističky odpadních vod a zhoršení kvality vody v potoku)

- § 298 odst. 4 písm. b) – se týká již **nebezpečného odpadu** a k zavinění stačí nedbalost.

§ 298a Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu

- **Objektem** je zájem na ochraně ozonové vrstvy Země
- Privilegovaná skutková podstata k § 293 a 294
- Látka poškozující ozonovou vrstvu Země je jakákoli chemická či jiná látka, která je schopná negativně ovlivnit chemická a fyzikální vlastnosti ozonové vrstvy

- Výroba, dovoz, vývoz, uvedení látky na trh (stačí jen její nabídka být na nelegálním trhu)
- Pachatel kdokoli a nemusí jít o podnikatele
- K zavinění stačí hrubá nedbalost
- K naplnění znaku opětovně stačí nedbalost
- K naplnění znaku úmyslu získat značný prospěch je potřebný úmysl

- Spáchání činu **ve značném rozsahu** – není definováno a zákon to ponechal soudní praxi a judikatuře
- nutné posoudit individuální okolnosti případu, nepoužije se výkladové ustanovení § 138/1, 2, ale bude namíste zohlednit druh a větší množství látky poškozující ozonovou vrstvu, její vyšší koncentraci, škodlivost pro ozonovou vrstvu, možný rozsah jejího poškození
- k zavinění postačí nedbalost

§ 299 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

- § 299 až 301 poskytují ochranu živým složkám přírody, životního prostředí
- § 299 odst. 1 a 2 samostatné skutkové podstaty
- § 299 odst. 1 - objektem je zájem na ochraně **zvláště chráněných druhů** živočichů nebo rostlin (ochrana podle vnitrostátních předpisů) nebo **exemplářů chráněného druhu** (ochrana podle jiných než našich vnitrostátních předpisů, kterými je však ČR vázána – zejména tzv. Úmluva CITES)

- **Exemplář** – živočich nebo rostlina – živý nebo neživý, též jakákoli část těla nebo výrobek z takového živočicha nebo rostliny
- Nejméně 25 ks a nelze vyloučit tento součet sestávající i z různých druhů
- **Neoprávněné nakládání** – usmrcení, zničení, poškození, odejmutí z přírody, dovoz, vývoz, průvoz, přechovávání, zpracování, opatření sobě nebo jinému, nabízení, zprostředkování

- Pachatel - kdokoli
- K zavinění je nutný úmysl
- § 299 odst. 2 – objektem je zájem na ochraně jedinců nebo exemplářů nejvíce **ohrožených druhů** živočichů nebo rostlin
  - nevyžaduje větší počet živočichů či rostlin, ale směřuje proti vzácnějším a nejvíce ohroženým druhům
    - **silně nebo kriticky ohrožený** druh
    - exemplář přímo **ohrožený vyhubením nebo vyhynutím**

- Pachatel – kdokoliv
- K zavinění je nutný úmysl
- Kvalifikovaná skutková podstata
  - spáchání činu členem organizované skupiny, v úmyslu získat značný prospěch, spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu – k zavinění je nutný úmysl
  - dlouhodobé nebo nevratné poškození populace některých kriticky ohrožených živočichů a rostlin – k zavinění stačí nedbalost

- TR NS 70/2010-T 1332 (NS 4 Tz 36/2010)
  - za druh přímo ohrožený vyhubením nelze považovat takový druh, který je uvedený jen v **příloze A** k nařízení Rady Evropských společenství ze dne 9.12.1996, č. 338/97, ale současně musí být uveden i v **příloze č. I** k Úmluvě CITES – Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin publikovaná pod č. 572/1992 Sb.) – k chovu rýsa ostrovida je třeba v ČR povolení orgánu ochrany přírody i když to nevyžaduje právo EU a rys nepatří k druhu živočichů přímo ohroženému vyhubením

Nejpašovanější zvíře na světě – Luskouni (Pholidota)

- Luskouni - vyskytují se v jižní Asii a Africe, jejich populace v Asii za posledních 15 let poklesla o polovinu a v Africe o 20-25 %
  - jejich maso je velice vyhledávanou pochoutkou – na černém trhu kg stojí i 3 000 Kč
  - jejich šupiny se používají v tradiční medicíně – údajně léčí kožní nemoci, astma, podporují tvorbu mléka u kojících matek – na černém trhu kg stojí i 13 000 Kč

Neživé mořské korály

Korejská medicína obsahující Moshus

Želatina živočišného původu/2 ks, 234 g

- Různé druhy i chráněných zvířat se masivně loví mimo jiné i pro maso – tzv. bushmeat – tzv. lesní maso, případně se z tohoto masa po různé úpravě používají přípravky v tradiční medicíně jako přísady.

Kožený řemínek s přívěskem ze zubu velké šelmy

Chameleoni a gekoni (pašováno 232 živočichů v jednom zavazadle)

Pašované nosoroží kly zalité pryskyřicí v elektrické cívice

Příklad z praxe

- Nejvyšší soud

- Usnesení ze dne 21.1.2015, sp. zn. **7 Tdo 1647/2014** – v 01-02/2010 dovoz čtyř papoušků přímo ohrožených vyhynutím druhu kakadu palmový z UK v hodnotě 48 000 € a jejich registrace v ČR na základě padělaných potvrzení o výjimce ze zákazu obchodní činnosti
- Usnesení ze dne 18.3.2015, sp. zn. **7 Tdo 207/2015**, ze dne 30.9.2015, sp. zn. **7 Tdo 1166/2015** a ze dne 10.2.2016, sp. zn. **7 Tdo 113/2016** – v 03/2014 dovoz vypreparované karety bez povolení – dovoz takového exempláře přímo ohroženého vyhynutím není přestupek, ale trestný čin; pokud je pachatel obdarován takovýmto exemplářem v cizině, měl povinnost se z titulu dovozce seznámit s právní úpravou dovozu a nemůže jít o právní omyl, neboť toho se mohl vyvarovat; jde o exemplář žijící ve volné přírodě přímo ohrožený vyhynutím a není podstatné, že konkrétní jedinec předtím nežil ve volné přírodě

Kareta obrovská

- Usnesení ze dne 24.10.2017, sp. zn. **7 Tdo 1115/2017** – v 06/2016 pašování 232 ks chameleonů a gekonů v látkovém kufří z Madagaskaru, kde byly odchyceny z volné přírody, z nichž v důsledku transportu v nevhodných podmínkách uhynulo postupně 76 ks, současně i § 302 TZ – týrání zvířat
- Usnesení ze dne 12.9.2018, sp. zn. **8 Tdo 422/2018** - v nezjištěné době do 09/2013 – chov Amazoňana rudoocasého a 7 papoušků Kakadu palmového bez označení, se snímatelným označením, bez prokázání původu chovatelem v chovatelském zařízení

- Usnesení ze dne 12.9.2018 NS – **3Tdo 1068/2018** (shodný pachatel jako ve věci 3 Tdo 1343/2014 pro pytláctví) – nyní přečin nedovolené ozbrojování §279/I TZ – přechovával do 10/2015 preparovaného tetřeva hlušce (kriticky ohrožený), losa evropského (silně ohrožený) a po dvou puštíka obecného, kalouse ušatého a jestřába lesního (přímo ohrožený), přičemž jestřába a puštíka nabízel k prodeji (dovolání odmítnuto)

Procesní poznámka

- Usnesení velkého senátu trestního kolegia NS ze dne 26.4.2018, sp. zn. 15 Td 10/2018 - místem spáchání TČ, jehož znakem je, že pachatel nějakou látku „doveze“ je nejen místo, kde se zásilka ocitla na území ČR, ale každé místo, v němž došlo k nějakému byt' jen dílčímu jednání pachatele – místo, kde byla učiněna objednávka, kam byla doručena adresátovi, po doručení do ČR a další přepravě za účelem dodání adresátovi, pak každé místo, jímž během přepravy prošla – místně příslušné všechny takto dotčené soudy a řízení pak koná ten, kde byla podána obžaloba. Sice se řeší látku s hormonálním účinkem - § 288 tr. zákoníku, ale lze aplikovat i na „dovoz“ preparátů živočichů, rostliny apod.

§ 300 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti

- Objektem je zájem na ochraně zvláště chráněných druhů živočichů nebo rostlin nebo chráněných exemplářů
- Mírněji trestná alternativa § 299/I
- K zavinění se vyžaduje hrubá nedbalost

§ 301 Poškození chráněných částí přírody

- Objektem je zájem na zvláštní ochraně vyjmenovaných částí přírody v podobě památného stromu, významného krajinného prvku, jeskyně, zvláště chráněného území, evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti
- Speciální skutková podstata k § 293 a 294

- Pachatelem kdokoliv
- K zavinění se vyžaduje hrubá nedbalost
- Ve vztahu speciality též k trestným činům poškození cizí věci podle § 228 a zneužívání vlastnictví podle § 229, tudíž jednočinný souběh je vyloučen

§ 302 Týrání zvířat

- **Objektem** je ochrana zvířat – živý obratlovec kromě člověka, nikoli plod nebo embryo [jiné živočichy (hmyz) by mohl být přestupek nebo nepostižitelný prohřešek – porušení morálních pravidel]
- TZ neobsahuje definici co je třeba považovat za **týrání zvířete**, ale obecně se tím rozumí zlé nakládání s živým tvorem, které mu způsobí nějaké útrapy a příkoří a charakteristiku obsahuje § 4 odst. I zák. č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

• Za týrání se považuje

- a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,
- b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,
- c) z jiných než zdravotních důvodů
  1. omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak, l f)
  2. podávat zvířeti potravu obsahující příměsí nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,
  3. omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,
- d) vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení,
- e) podávat zvířeti dopingové látky a jiné látky poškozující organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled,
- f) cvičit nebo zkoušet zvíře na jiném živém zvířeti, s výjimkou výcviku loveckého dravce l e), používat jiných živých zvířat jako lákadla nebo nástrah, aniž by to vyžadoval lov l d), štvát zvířata proti sobě, aniž by to vyžadoval lov, výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, příprava zvířete k jeho vypuštění do volné přírody nebo k činnosti uvedené v § 14 odst. 8,
- g) provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4, zejména
  1. kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy,
  2. z jiných než zdravotních důvodů řezat paroží nebo jeho části ve vývojové fázi živé tkáně,
  3. poškozovat kosti, svaly nebo nervy křidel ptáků starších 3 dnů tak, aby bylo zabráněno jejich létání,
- h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat,
- i) podávat zvířeti bez souhlasu veterinárního lékaře l f) veterinární léčiva a přípravky z) s výjimkou těch, které jsou volně v prodeji, provádět krvavé zákroky, pokud nejsou prováděny osobou odborně způsobilou l f) nebo úprava kopyt a podkovařské úkony, pokud nejsou prováděny osobou, která splňuje odbornou způsobilost podle zvláštního právního předpisu; l 0) za tyto zákroky se nepovažují paznehtářské úkony,
- j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy,

- k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,
- l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozují zdraví matky i mláďate,
- m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání,
- n) používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví,
- o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení,
- p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví,
- r) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný,
- s) opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat,
- t) při manipulaci s živými rybami zbavovat ryby šupin nebo ploutví, vsouvat rybám prsty pod skřele do žáber nebo jim vtlačovat prsty do očí anebo násilně vytlačovat jikry nebo mlíčí, pokud se nejedná o výzkum a umělý chov ryb a nejde-li o postup stanovený zákonem o rybářství a zákonem o ochraně přírody a krajiny l g)
- u) označovat zvíře vymrazováním s výjimkou ryb, a označovat zvíře výžehem, s výjimkou koní, stanoví-li tak zvláštní právní předpis l h),
- v) používat elektrický proud k omezení pohybu končetin nebo těla zvířete mimo použití elektrických ohradníků nebo přístrojů pro elektrické omračování a usmrcování zvířat anebo odchyt ryb podle zvláštního právního předpisu, l g)
- w) jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete.

- Dvě samostatné alternativy
  - zvlášt' surový nebo trýznivý způsob týrání
  - surový nebo trýznivý způsob týrání, k němuž došlo veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném
- Je možné naplnit znaky obou alternativ současně
- K zavinění se vyžaduje úmysl
- Pachatel může být fyzická a od 1.12.2016 i právnická osoba

- Kvalifikované skutkové podstaty – recidiva, trvalé následky na zdraví nebo smrt zvířete, týrání většího počtu zvířat – k zavinění postačí nedbalost
- způsobení smrti je i utýrání zvířete, pokud zvíře sice jednání pachatele přežije, ale pro následky utrpení se musí utratit
- Jednočinný souběh § 302 s poškozením cizí věci podle § 228 je možný

- R 18/2012-I. (NS 8 Tdo 657/2011) – týrání zvířat na místě veřejnosti přístupném je naplněno i pokud je pachatel týrá na soukromém pozemku, ale veřejnost mohla projevy týrání vnímat z veřejně přístupného místa (sousední pozemek bez oddělení bariérou zamezující vnímat týrání) – na pozemku oploceném drátěným pletivem nezajistil krmení a napájení nejméně tří svých psů
- R 18/2012-II. – větší počet zvířat – nejméně sedm zvířat

Příklad z praxe

- Nejvyšší soud
- Usnesení ze dne 10.6.2014, sp. zn. **7 Tdo 682/2014** – nevhodný způsob chovu koní a skotu, omezování jejich výživy a napájení, rozbahněný podklad, bez podestýlky, bez přístřešků, nemocná zvířata nenechal ošetřit, uhynulá odklidit
- Usnesení ze dne 30.6.2015, sp. zn. **4 Tdo 728/2015** – na místě veřejnosti přístupném surový a trýznivý způsob týrání zvířat a způsobení smrti na větším počtu zvířat (ovcí), nezajištěné krmení, napájení, 14 ovci uhynulo kvůli vyhladovění a akutní srdeční selhání doprovázené bolestivými stavy

- Usnesení ze dne 25.10.2016, sp.zn. **3Tdo 1329/2016** – zvláště surový a trýznivý způsob týrání zvířat, způsobení smrti na větším počtu zvířat, neposkytováním stravy a náležité péče slepicím a křepelkám, které požíraly uhynulé kusy, muselo být utraceno zbylých 170 slepic a 150 křepelk
- Usnesení ze dne 23.11.2016, sp.zn. **7Tdo 1539/2016** – otrávení psa německého ovčáka vhozením otrávené uzeniny na oplocený pozemek domu, kde se pes pohyboval a ten na otravu v křečích zemřel

- Usnesení ze dne 15.2.2017, sp. zn. **3Tdo 48/2017** – ubití psa jezevčíka sousedky, který vnikl přes plot na dvůr pachatele, násadou motyky – zrušeno a vráceno soudu druhého stupně k opětovnému vypořádání se s otázkou co se rozumí týráním zvířete (soud prvního stupně odsoudil a odvolací soud naopak dospěl k závěru, že nešlo o týrání zvířete a zprostil pachatele obžaloby, že se nejedná o trestný čin) – v 08/2018 ještě znovu nenapadlo na NS

§ 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

- **Předmětem útoku** je zvíře v dispozici a péči pachatele, který nemusí být jeho vlastníkem, ale bylo mu třeba jen svěřeno z jakéhokoli důvodu do péče
- Postihuje zanedbání takového zacházení se zvířetem, aby nebylo vystaveno strádání, utrpení nebo negativnímu působení vnějších vlivů, jiných zvířat či lidí

- Pachatelem může být od 1.12.2016 i právnická osoba, jinak kdokoli (nemusí jít o podnikatele), kdo je nositelem povinnosti starat se o zvíře, které má v dispozici
- K zavinění se vyžaduje hrubá nedbalost
- Kvalifikovaná skutková podstata – smrt zvířete nebo trvalé následky na zdraví většího počtu zvířat – k naplnění postačí nedbalost (R18/2012)

§ 304 Pytláctví

- **Objektem** je ochrana volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochrana práva myslivosti a výkonu rybářského práva
- **Předmětem ochrany** je i majetek – vlastnictví k ulovené zvěři nebo rybám
- Právo myslivosti a pojmy definuje zák. č. 449/2001 Sb. o myslivosti
- Hodnota jednotlivých druhů zvěře a ryb je stanovena v **Sazebníku minimálních hodnot upytlačené zvěře** podle druhu, pohlaví a věku a v **Sazebníku pro stanovení hodnoty ryb** ulovených při neoprávněném lovu v rybářských revírech a v rybníkářství

- Překrývá se částečně s tr. činem podílnictví podle § 214 – „ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné“ – musí se jednat ale o osobu odlišnou od „pytláka“
- K zavinění je nutný úmysl i v případě kvalifikované skutkové podstaty „člen organizované skupiny“, ale jinak k ostatním (získání většího prospěchu, osoba se zvlášť uloženou povinností chránit životní prostředí, spáchání zvlášť zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení) postačuje nedbalost

- Pachatelem může být od 1.12.2016 i právnická osoba
- Jednočinný souběh s tr. činem krádeže podle § 205, poškozením cizí věci podle § 228, týrání zvířat podle § 302, nedovoleným ozbrojováním podle § 279 je možný
- Jednočinný souběh s tr. činem podílnictví podle § 214 je vyloučen

Příklad z praxe

- Nejvyšší soud
- Usnesení ze dne 23.9.2013, sp. zn. **4Tdo 996/2013** – ulovení srnce myslivcem v 10/2011 bez příslušného povolení
- Usnesení ze dne 27.2.2013, sp. zn. **4Tdo 158/2013** – ulovení jelence virginského běloocasého v 10/2011 bez příslušného povolení

- Usnesení ze dne 9.11.2016, sp. zn. **6Tdo 1437/2016** – zastřelení srny pytlákem v 12/2013 – zrušeno a vráceno soudu prvního stupně, aby se vypořádal s námitkami stran vymezení honitby, nedostatečného vymezení subjektivní stránky v popisu skutku, absence popisu skutku ve vztahu k jednočinnému souběhu s přečinem krádeže podle § 205/1a – do 08/2018 znovu nenapadlo na NS

- Usnesení ze dne 22.10.2014, sp. zn. **3Tdo 1343/2014** - pytlák nezjištěnou kulovou zbraní zastřelil v 08/2011 dva muflony v hodnotě cca 180 000 Kč (totožný obviněný má další věc 3 Tdo 1068/2018 - § 279/1 a § 299/2 TZ)
- Usnesení ze dne 31.10.2017, sp. zn. **6Tdo 1322/2017** – v době, kdy ještě nebylo vydáno rozhodnutí o povolení lovu jelenů v 08/2014 vystřelil na jelena lesního – dvanácteráka, ale ten utekl a nepodařilo se jej ani dohledat

§ 305 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat

- **Objektem** je zájem na ochraně hospodářských zvířat před zvyšováním jejich užitečnosti za použití různých umělých stimulantů, které narušují přirozené pochody v jejich organismu, což má ve svých důsledcích význam i pro zdraví a život lidí využívající-li potravinářské produkty z těchto zvířat

- Dvě samostatné skutkové podstaty
  - kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, prodá nebo jinak opatří, zprostředkuje nebo takové látky přechovává
  - kdo neoprávněně používá léčiva ke zvýšení užitečnosti hospodářských zvířat nebo za tímto účelem vyrobí léčiva nebo s nimi určitým způsobem disponuje
- Pachatelem může být od 1.12.2016 i právnická osoba

- K zavinění je nutný úmysl, stejně jako ke kvalifikované skutkové podstatě spáchání činu členem organizované skupiny, v úmyslu získat značný prospěch a prospěch velkého rozsahu, členem organizované skupiny působící ve více státech,
- Ke kvalifikované skutkové podstatě – opětovně, ve značném a velkém rozsahu postačí nedbalost
- U značného rozsahu a velkého rozsahu se nepoužije výkladové ustanovení § 138 odst. 1 a 2, ale dovedí se s ohledem na značné množství látky, přípravku či léčiva, značný počet hospodářských zvířat jejichž užitkovost byla či mohla být ovlivněna

§ 306 Šíření nakažlivé nemoci zvířat

- **Objektem** je ochrana před šířením nakažlivých nemocí u zvířat v zájmových chovech, hospodářsky důležitých zvířat nebo volně žijících zvířat, což má ve svých důsledcích význam i pro zdraví a život lidí využívajících potravinářské produkty z těchto zvířat.
- Ohrožovací trestný čin, k dokonání stačí způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat

- Nakažlivé nemoci jsou uvedeny v nařízení vlády č. 453/2009 Sb.
- Pachatelem může být od 1.12.2016 i právnická osoba
- K zavinění postačí nedbalost, totéž u kvalifikované skutkové podstaty
- Jednočinný souběh s tr. činem obecného ohrožení § 272, obecného ohrožení z nedbalosti § 273, sabotáže § 314 je vyloučen a posoudí se podle uvedených ustanovení
- Jednočinný souběh s poškozením cizí věci § 228 je možný

- R 3217/1928 (**Zm I 403/28**) – šíření nakažlivé nemoci předpokládá, že u dobytka se objevily skutečně takové známky, podle nichž pachatel poznal nebo při patřičné pozornosti mohl poznat vznik nakažlivé nemoci – známky musí být takové povahy, že jsou poznatelné i laikovi

Příklad z praxe

- Usnesení ze dne 20.9.2017, sp. zn. **3Tdo 1140/2017** – dovoz nejméně 7 psů z útulků z Rumunska bez historie do ČR bez kontroly veterinární správy, čímž nebylo zaručeno, že tito neměli vzteklinu, která mohla být takto zavlečena do ČR a rozšířena z rizikové oblasti, kterou Rumunsko je. Jelikož nebezpečí bezprostředně nehrozilo a abstraktní resp. vzdálená forma nebezpečí nestačí – nebyla naplněna obj. stránka TČ – zrušeno a vráceno soudu prvního stupně

§ 307 Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

- **Objektem** je ochrana před rozšířením nakažlivých nemocí nebo škůdců užitkových rostlin, což má v konečných důsledcích zásadní význam pro zdraví a život lidí
- Shodná ochrana rostlin, jak zvířat v § 306
- Pachatelem může být od 1.12.2016 i právnická osoba
- K zavinění postačí nedbalost

- R 16/1969 (KS Ústí nad Labem sp. zn. **3 To 270/68**) – znaky tr. činu šíření nakažlivé lidské nemoci nejsou naplněny, pokud není bezprostřední nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci, ale jen možnost způsobení takového nebezpečí za určitých podmínek, které však v době spáchání skutku ještě nejsou splněny

§ 308 Společné ustanovení

- Vláda nařízením stanoví, které nemoci zvířat a rostlin se považují za nakažlivé ve smyslu § 306 a 307 a na které škůdce se vztahuje ustanovení § 307
- nař. Vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin, účinné od 1.1.2010

Soudní přezkum rozhodnutí

- Zahájení trestního stíhání § 160 tr.ř.
(stížnost § 143 odst. 1 tr.ř.)
- Postoupení věci jinému orgánu § 171 odst. 1 tr.ř.
- Obžaloba § 176 tr.ř.
- Předběžné projednání obžaloby § 186 tr.ř.
[postoupení věci jinému orgánu §188 odst. 1 písm. b) tr.ř.]
- Hlavní líčení § 199 tr.ř. a násl.

- Soud prvního stupně –
  - Postoupení věci jinému orgánu § 222 odst. 2 tr.ř.
  - Rozsudek § 225 tr.ř. (odvolání § 248 odst. 1 tr.ř.)
- Soud druhého stupně -
  - Usnesení § 253 (zamítne, odmítne), §256 (zamítne), § 257 odst. 1 písm. b) tr.ř. (postoupí jinému orgánu)
  - Rozsudek § 259 odst. 3 tr.ř. (změní)

- Dovolací soud – přípustnost dovolání § 265a tr.ř.
  - odmítnutí § 265i odst. I tr.ř.
  - zamítnutí § 265j tr.ř.
  - zrušení rozhodnutí § 265k tr.ř.

- Stížnost pro porušení zákona § 266 tr.ř.
- Obnova řízení § 277 tr.ř.

Děkuji za pozornost

- JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
- petr.angyalossy@nsoud.cz
- +420 541 593 495